

Hoe een huissloofje plots een trotse vrouw wordt - Kester Freriks over theater

In twee seconden van nederige dienstmaagd tot zelfbewuste vrouw. Het jonge dienstmeisje is een huissloof. Ze dekt de tafel, rent geluidloos op haar tenen heen en weer, gehoorzaamt aan de nukken en grillen van mevrouw. Ze is verbannen naar de keuken. Mag geen wijn of champagne drinken, maar wel de glazen poetsen. Zo speelt de jonge actrice Isis Cabolet de rol van Regina in Ibsens toneelstuk Spoken. Zij studeert nog aan de Toneelacademie in Maastricht.

De Maastrichtse toneelschool heeft één aspect van het acteren hoog in het vaandel staan: de kunst van het transformeren. Ofwel het herscheppen van een personage dat alleen op papier bestaat tot een levend karakter. Maar ook: van je eigen persoonlijkheid een toneelpersoonlijkheid maken. Je heet Isis Cabolet en je speelt Regina. Of je heet Saskia Temmink en bent in Tsjechovs toneelstuk De meeuw niet langer Saskia Temmink, maar Arkadina.

Acteurs doen weleens geheimzinnig over dat begrip transformatie. Hoe doen ze dat? Gewoon door goed te spelen. En dat doen Cabolet en Temmink. In een van de mooiste scènes uit Spoken, uitgevoerd door Toneelgroep Amsterdam, ontdoet Regina zich van de doem voor eeuwig nederige dienstmeid te zijn. Als de belofte dat ze een reis naar Parijs mag maken wordt geschonden, neemt ze vastberaden een initiatief: ze gaat zelf. In deze voorstelling, geregisseerd door de Duitser Thomas Ostermeier, regent het onophoudelijk. Op het beslissende moment gaat Isis Cabolet in die regenvall staan. Ze gooit het haar los, bevrijdt zich van haar dienstmeidenschortje. Terwijl haar haren nat worden trekt ze een sjeke jas aan en schuift haar voeten in hooggehakte laarzen. Opeens staat daar geen nederig hulpje, geen voetveeg, maar een zelfbewuste vrouw die trots en mooi haar nieuwe leven tegemoet gaat. Ook dat is transformatie.

Saskia Temmink als de gevierde actrice Arkadina in De meeuw toont een vergelijkbare tour de force. Als oudere vrouw voelt zij zich bedreigd door de jongere, prille Nina (Eline ten Camp). Voor Nina bouwt haar geliefde Kostja, Arkadina's zoon, een houten stelling die als toneeldecor dienst doet. Hierin brengt Nina een monoloog van Kostja, de jonge revolterende toneelschrijver. Nina wordt weggehoond. Ze rent weg van het toneeltje, huilend. Kostja is woedend.

Dan gebeurt het ergste: Arkadina gaat zelf in dat toneeltje staan en doet even voor hoe dat echt moet, toneelspelen. Met brede gestiek, geheven armen, gedragen stem en - wat wij nu zouden noemen - ouderwetse pose trekt ze alle aandacht. Ze speelt de arme Nina in één keer weg. Temmink bereikt in die korte scène grote hoogte.

Het mooie is dat dit geen vondst is van regisseur Gerardjan Rijnders. Het idee kwam van Saskia Temmink zelf. Tijdens het repeteren kreeg ze de inval in dat toneeltje van Kostja en Nina te moeten gaan staan. En natuurlijk hield Rijnders dit moment in de voorstelling. Acteurs regisseren óók.

Bovengenoemde scènes in Spoken en De meeuw duren maar kort, niet meer dan een paar minuten. Kijk er niet overheen, ze zijn schitterend.

Isis Cabolet (I) als Regina in Spoken. Vlnr Eelco Smits, Hans Kesting en Marieke Heebink.

